

Vormgeving van medezeggenschap

Veel ondernemingen hanteren jarenlang dezelfde medezeggenschapstructuur. Deze structuur is vaak geworteld in de organisatie en lijkt vanzelfsprekend. Als bij organisatiewijzigingen de aanpassing van de medezeggenschapstructuur aan de orde komt, stuit dit vaak op kritische vragen, onbegrip en onduidelijkheid. Enerzijds dient de medezeggenschap de zeggenschap te volgen, anderzijds geldt als uitgangspunt dat de medezeggenschap zo laag mogelijk in de organisatie moet worden vormgegeven. Vaststaat dat de medezeggenschapstructuur bevorderlijk moet zijn voor een goede toepassing van de Wet op de ondernemingsraden (WOR). Recent zijn hierover diverse rechterlijke uitspraken gepubliceerd.

Na een ingrijpende organisatiewijziging, zoals een reorganisatie, fusie, splitsing of overname, kan het noodzakelijk zijn om ook de medezeggenschapstructuur aan te passen. De organisatiewijziging kan immers tot gevolg hebben dat de zeggenschap binnen de onderneming op een ander niveau is komen te liggen. Voor effectieve medezeggenschap is zeggenschap vereist, zodat het onvermijdelijk is om ook de medezeggenschapstructuur te wijzigen bij een wijziging in de zeggenschap.

Toetsingskader

Hoewel de WOR niet expliciet voorschrijft hoe men een medezeggenschapstructuur moet vormgeven, kan het toetsingskader voor de invulling van de medezeggenschapstructuur wel uit de WOR worden afgeleid.

Allereerst is daarbij van belang dat iedere ondernemer die een onderneming in stand houdt waarin in de regel ten minste vijftig werknemers werkzaam zijn, verplicht is een OR in te stellen (art. 2 WOR). Daarbij geldt dat een onderneming een organisatorisch verband is, dat als zelfstandige eenheid optreedt en waarin op basis van een arbeidsovereenkomst of een publieke aanstelling arbeid wordt verricht (art. 1 lid 1 sub c WOR). Deze definitie kan ertoe leiden dat binnen een concern sprake is van meerdere ondernemingen in de zin van de WOR. In dat geval zullen meerdere ondernemingsraden moeten worden ingesteld. Hoe complexer de organisatiestructuur, hoe complexer de medezeggenschapstructuur. Om de medezeggenschap in complexe organisaties effectief vorm te geven, zijn in de WOR een aantal bepalingen opgenomen die het mogelijk – of zelfs verplicht – maken om andere medezeggenschapsorganen in te stellen. Hierbij kan gedacht worden aan een:

- gemeenschappelijke ondernemingsraad (GeOR);
- centrale ondernemingsraad (COR);
- groepsondernemingsraad (GOR);

- bijzondere ondernemingsraad (BOR); en
- Europese ondernemingsraad.

De eerste drie medezeggenschapsorganen komen in de praktijk het vaakst voor. De instelling van deze organen is, samengevat weergegeven, verbonden aan de volgende voorwaarden:

GeOR (art. 3 WOR):

- de ondernemer houdt ten minste twee of meer ondernemingen in stand;
- bij deze ondernemingen zijn in totaal minstens vijftig personen werkzaam;
- instelling van de GeOR is bevorderlijk voor de medezeggenschap binnen de onderneming.

COR (art. 33 lid 1 WOR):

- een COR wordt opgericht als een ondernemer meerdere ondernemingen in stand houdt;
- bij deze ondernemingen heeft de ondernemer twee of meer OR'en ingesteld;
- instelling van de COR is bevorderlijk voor een goede toepassing van de WOR.

GOR (art. 33 lid 2 WOR):

- een GOR wordt ingesteld voor een groep ondernemingen van de ondernemer;
- de ondernemingen waarvoor een GOR wordt ingesteld moeten met elkaar verbonden zijn;
- bij deze ondernemingen heeft de ondernemer twee of meer OR'en ingesteld;
- instelling van de GOR is bevorderlijk voor een goede toepassing van de WOR.

Goede toepassing WOR

Zo gezien, wordt steeds als voorwaarde gesteld dat de instelling van het medezeggenschapsorgaan, bevorder-

Foto: Shutterstock

lijk moet zijn voor een goede toepassing van de WOR. Wat wordt hieronder verstaan?

De wetgever heeft al aangegeven dat bij het vormgeven van de medezeggenschap steeds de zelfstandige positie van een OR centraal moet staan en wel op een zo laag mogelijk niveau in de organisatie. In principe dient de medezeggenschap zo dicht mogelijk bij de werkvloer te worden vormgegeven. Daarbij is van belang dat de medezeggenschap wordt ingesteld op een niveau waar deze op zinvolle en effectieve wijze kan worden uitgeoefend. Dat hangt mede samen met de vraag of er aan ondernemerszijde voldoende zeggenschap/bevoegdheid aanwezig is om op een constructieve manier overleg te kunnen voeren en afspraken te kunnen maken. Dit zijn steeds de uitgangspunten bij de vormgeving van een nieuwe medezeggenschapstructuur.

In de rechtspraak is het begrip 'een goede toepassing van de WOR' verder ingevuld. Hierbij zijn dat de specifieke omstandigheden van het geval steeds doorslaggevend. Uit de rechtspraak is niet direct eenduidig af te leiden wat onder een goede toepassing van de WOR moet worden verstaan. Wel volgen uit de rechtspraak een aantal criteria aan de hand waarvan rechters beoordelen of de medezeggenschapsvorm bevorderlijk is voor een goede toepassing van de WOR. We lichten dit toe aan de hand van enkele recente uitspraken.

Criteria

De kantonrechter Rotterdam heeft in 2011 op een heldere manier invulling gegeven aan vraag of instelling van een GeOR bevorderlijk was voor de goede toepassing van de WOR. De kantonrechter hanteerde hierbij de volgende criteria:

- Is er sprake van samenhang tussen de betrokken ondernemingen? Daarbij is de vraag van belang of in-

stelling of instandhouding van ondernemingsraden zinvol is, gelet op de omvang of het niveau van de werkzaamheden die deze ondernemingsraden kunnen verrichten.

- Wordt het door 'samenvoeging' mogelijk de medezeggenschap te verzekeren (of waarborgen?) voor werknemers die daarvan anders op grond van het getalscriterium (art. 2 WOR) verstoken zouden zijn?
- De mening van het personeel is niet doorslaggevend.
- Heeft de ondernemer voldoende zeggenschap om daadwerkelijk overleg te kunnen voeren met de OR en te kunnen besluiten op grond van de WOR?

In deze zaak ging het om een stichting die binnen een concern als moederorganisatie fungeerde voor vijf andere stichtingen werkzaam in het welzijnswerk en een bv die zich bezighield met kinderopvang. Deze stichtingen en de vennootschap houden elk afzonderlijk een of meer werkmaatschappijen in stand. De structuur van de medezeggenschap binnen het concern is vorm gegeven in een (tijdelijke) COR voor groepsbrede aangelegenheden en daarnaast bestaan er drie afzonderlijke ondernemingsraden voor drie stichtingen en een onderdeelcommissie voor de vennootschap. De moederorganisatie heeft een raad van bestuur en een raad van toezicht. De leden van de raad van bestuur vormen tevens het bestuur van alle stichtingen, alsook de algemene vergadering van aandeelhouders van de vennootschap. De afzonderlijk ondernemingsraden en de COR wilden van de kantonrechter weten welke medezeggenschapstructuur in hun geval het meest bevorderlijk was voor een goede toepassing van de WOR: een gemeenschappelijke OR, dan wel een COR met afzonderlijke ondernemingsraden. De kantonrechter komt tot het oordeel dat de instelling van een GeOR niet bevorderlijk was voor een goede toe-

Procedure vormgeving

In de WOR is niet expliciet vastgelegd wie het initiatief moet nemen bij het vormen van een nieuwe medezeggenschapsstructuur. Uit de praktijk volgt dat dit in goed onderling overleg tussen de bestuurder en de medezeggenschap vorm moet krijgen. De overeengekomen structuur moet aansluiten bij de organisatie en de zeggenschap. In het geval onderling overleg niet tot een oplossing leidt, kan iedere belanghebbende een verzoek tot naleving van de WOR indienen bij de kantonrechter (art. 36 WOR). Zowel de bestuurder als een eerder ingesteld medezeggenschapsorgaan of een groep medewerkers kunnen zich op deze grond tot de kantonrechter wenden. Daarbij zal de belanghebbende zich moeten beroepen op de wettelijke bepalingen over de instelling van ondernemingsraden, zoals reeds besproken. Daarnaast is het mogelijk om gezamenlijk, als OR en bestuurder (op grond van art. 96 Wetboek Rechtsvordering) een concrete vraagstelling over de gewenste medezeggenschapsstructuur voor te leggen aan de kantonrechter. Deze procedure kan aangewezen zijn als beide partijen snel duidelijkheid willen verkrijgen over de meest effectieve medezeggenschapsstructuur en daarover gezamenlijk een concrete vraag kunnen formuleren.

passing van de WOR. Bij de organisatiestructuur paste de eerder ingevoerde medezeggenschapsstructuur, een COR en afzonderlijke ondernemingsraden, het beste. Ook op 24 september 2014 oordeelde de kantonrechter Rotterdam dat instelling van een GeOR niet bevorderlijk was voor een goede toepassing van de WOR. De zaak betrof twee onderdelen van het CHC-concern, actief in helioptervervoer: CHC en Heli-OneCHC verzorgen managementsupport. Heli-One is het wereldwijde distributiecentrum. De voormalige GeOR wilde een nieuwe GeOR instellen. Volgens de kantonrechter bestaat er echter onvoldoende samenhang tussen de verschillende ondernemingen om te kunnen spreken van één onderneming waarvoor een GeOR (art. 3 WOR) moet worden ingesteld. Hiervan is volgens de kantonrechter sprake indien de ondernemingen zodanig verwantschap vertonen dat zij een gemeenschappelijk financieel, strategisch en sociaal beleid voeren. Het feit dat de ondernemingen op verschillende locaties liggen met een feitelijke afstand van 10 kilometer, verschillende activiteiten ontplooiën, een eigen structuur kennen met een eigen directie die dient te rapporteren aan verschillende functionarissen, maakt dat niet gesproken kan worden over één onderneming. Ook was relevant dat het personeel van beide ondernemingen wezenlijk anders gekwalificeerd is. Volgens de kantonrechter was een GeOR dan ook niet nodig is om de medezeggenschap effectief te organiseren.

Eén organisatie

De kantonrechter Amsterdam oordeelde op 10 oktober 2014 tegenovergesteld. In deze zaak ging het om een bv met een aantal afzonderlijke concernonderdelen die zich allen – maar op een verschillend vlak – bezighouden met ondersteuning van personen met een autis-

mestoornis. Naar buiten toe presenteert men zich als één organisatie. Volgens de kantonrechter was in die kwestie instelling van een GeOR wel bevorderlijk voor een goede toepassing van de WOR. De kantonrechter hanteerde vergelijkbare criteria om tot dit oordeel te komen. In deze zaak vordert de personeelsvertegenwoordiging (pvt) kort gezegd instelling van een GeOR voor de verschillende ondernemingen, omdat dit effectiever zou zijn voor de medezeggenschap dan drie afzonderlijke pvt's. De kantonrechter overweegt dat het algemeen beleid in handen is van dezelfde personen. Ook presenteren de ondernemingen zich naar buiten met een gelijke missie en een gelijke doelgroep. Er vinden zelfs gezamenlijke teamoverleggen plaats. Op financieel vlak is er ook samenhang, omdat de ondernemingen elkaar onderling leningen verstrekken en factureren. Dat er verschillende cao's en arbeidsvoorwaarden van toepassing zijn, doet geen afbreuk aan de samenhang tussen de ondernemingen. Het verzoek van de pvt tot instelling van een GeOR wordt door de kantonrechter toegewezen.

Instellen centrale ondernemingsraad

De kantonrechter Den Bosch oordeelde op 1 september 2014 dat instelling van een COR bevorderlijk was voor een goede toepassing van de WOR. In deze zaak ging het om de Weener Groep die tot april 2014 als Sociale Werkvoorziening een apart onderdeel van de Gemeente Den Bosch vormde. Deze afdeling is samengevoegd met de afdelingen Arbeidsmarkt en Sociale zaken tot de Weener Groep XL. De Weener Groep XL heeft een OR gekregen en ook is bij de gemeente een COR ingesteld. In de COR zijn zes gemeentelijke ondernemingsraden vertegenwoordigd. De OR van de Weener Groep XL verzet zich tegen de instelling van de COR. Er waren volgens de kantonrechter voldoende gemeenschappelijke onderwerpen binnen de organisatie aanwezig waarover effectiever overleg met een COR kan plaatsvinden dan met aparte ondernemingsraden. Er was sprake van samenvoeging van afzonderlijke afdelingen tot één afdeling en de zeggenschap bevond zich op het juiste niveau binnen de organisatie. Daarnaast was er een gemeenschappelijk personeels- en financieel beleid binnen de gehele organisatie. De bestuurder had terecht besloten een COR in te stellen.

Conclusie

In de WOR lijken duidelijke aanknopingspunten te zijn gegeven voor de vormgeving van de medezeggenschapsstructuur. De praktijk is helaas weerbarstiger, zo volgt ook wel uit de verschillende gerechtelijke uitspraken. Of de instelling van een medezeggenschapsorgaan nodig is voor de effectieve werking van de WOR, is afhankelijk van de specifieke omstandigheden van het geval. Uit de rechtspraak is wel op te maken aan welke omstandigheden getoetst kan worden. Dit biedt in ieder geval enige verduidelijking voor de praktijk. ■

mr. K. Moaddine en **mr. R. Vink-Dijkstra**, *De Clercq advocaten notarissen*, www.declercq.com

Wet: art. 1, 2, 33, 36
WOR

Jurisprudentie: Ktr. Rotterdam 30-03-2011, 30-03-2011, 1200205\VZ VERZ 11-277 (JAR 2011/233); Ktr. Rotterdam 24-09-2014, 3107055 CV FORM 14-25505 (JAR 2014/272); Ktr. Amsterdam 10-10-2014, EA VERZ 14-719 (ECLI:NL:RBAMS:2014:6775); Ktr. Den Bosch 1-09-2014, 3151389\EJ VERZ 14-308 (JAR 2014/252)

De bronnen bij dit artikel zijn te raadplegen via www.loonzaken.nl